

Жолдасбеков А. А.
Сахиева Ф.А.

БАСҚАРУ ПСИХОЛОГИЯСЫ

Алматы

2020

УДК 159.1
ББК 88.1
Ж 69

ҚР БҒМ РӨӘК-нің М.Әуезов атындағы ОҚМУ-і жанындағы кәсіптік білім мамандықтар бойынша ОӘС-ның « Оқу-әдістемелік секция баспаға ұсынған» белгісімен баспаға ұсынылған, №3 хаттама, 26.05.2020ж.

Ж 69 Жолдасбеков А. А., Сахиева Ф.А. Басқару психологиясы.
Оқулық.-Алматы,2020. -302 б.

ISBN 678-601-255-199-0

Бұл оқулықта басқару психологиясы пәнінің зерттейтін теориялық мәселелері мен басқару психологиясының заңдылықтары, «басшы-бағынушы» арасындағы қарым-қатынас психологиясы, басшы-жұмысындағы мотивтер және мотивация, басқару үрдісінің психологиясы, жауапкершілік психологиясы, басқару және ұжымдағы әлеуметтік-психологиялық жағдай қарастырылады.

Оқулық жоғары оқу орнының магистранттарына арналған.

УДК 159.1
ББК 88.1

Пікір жазғандар:

Лекерова Г.Ж.- псих.ғ.д., профессор, М.Әуезов атындағы ОҚМУ
Сманов И.С. - п.ғ.д., профессор, ОҚМУ
Қабылбекова З.Б. - п.ғ.д., Sіlkway Халықаралық университеті

ISBN 978-601-255-199-0

© Жолдасбеков А. А. 2020

МАЗМҰНЫ6

КІРІСПЕ.....6

1. БАСҚАРУ ПСИХОЛОГИЯСЫНЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ МӘСЕЛЕЛЕРІ9

1.1 Басқару психологиясының пәні, басқару эволюциясы.....13

1.2 Басқару психологиясының теориялық-әдіснамалық негіздері.....19

1.3. Басқару психологиясы туралы түсінік, оның мазмұны.....

2 БАСҚАРУ ПСИХОЛОГИЯСЫНЫҢ ТЕОРИЯСЫ МЕН ЗАҢДАРЫ26

2.1 Басқару психологиясының теориясы мен тактикасы.....37

2.2 Басқарудың психологиялық функциялары.....

2.3 Басқарудың психологиясының заңдары : пікірдің белгісіздік заңы, ақпаратты бұрмалау заңы.....41

2.4 Д.Марк Грегордың ұйымдағы адамдардың тәртібін бақылау туралы пікірі.....45

3 ПЕРСОНАЛДЫ БАСҚАРУ НЕГІЗДЕРІ ЖӘНЕ ПЕРСОНАЛ ҚЫЗМЕТІ50

3.1 Персоналды басқару ұғымы, мақсаттары, басқару жүйесінің құрылымы.....50

3.2 Персоналды басқарудың құрамы, басқару аспектілері және тұжырымдамасы.....56

3.3. Персонал қызметі және оның әрекет етуіне қойылатын негізгі талаптар.....59

4 ПСИХОЛОГИЯДАҒЫ ІС-ӘРЕКЕТ МӘСЕЛЕСІН ӘДІСНАМАЛЫҚ ТАЛДАУ62

4.1 Адам іс-әрекетінің түсінігі мен құрылымы.....62

4.2 Қимыл, әрекет, дағды, автоматизм және іскерлік.....65

4.3 Іс-әрекеттің мотивтері мен кәжеттіліктер.....73

5 БАСҚАРУ ФУНКЦИЯЛАРЫ76

5.1 Басқару қызметінің психологиялық аспектілері.....76

5.2 Сапаны басқару.....80

Давраам шаша
Хуашаа рашаа

5.3 Ұйымдастыру - менеджмент функциясы ретінде.....

6 ТҰЛҒААРАЛЫҚ КОММУНИКАЦИЯ ПСИХОЛОГИЯСЫ

6.1 Психологиядағы қарым-қатынас мәселесін едіснамалық талдау.....91

6.2 Қарым-қатынас ақпарат алмасуы ретінде (қарым-қатынастың коммуникативті жағы).....91

6.3 Басқарудағы коммуникация93

7 БАСҚАРУ ЖҰМЫСЫНДАҒЫ МОТИВТЕР ЖӘНЕ МОТИВАЦИЯ

7.1 Басқару психологиясындағы мотивтер және мотивация.....97

7.2 Түрлі мемлекеттерде менеджменттің қалыптасу ерекшеліктері.....103

8 БАСҚАРУ ҚЫЗМЕТІНІҢ МӘДЕНИЕТІ

8.1 Басқару жүйесіндегі жеке тұлға түсінігі.....114

8.2 Басқару қызметінің мәдениеті.....121

8.3 Еңбек әрекетіндегі тұлғаның жіктелуі.....126

9 ЖОҒАРЫ ДЕНГЕЙДЕГІ БАСҚАРУШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТТЕР

9.1 Көшбасшы мен басшының салыстырмалы сипаттамасы.....134

9.2 Басшының тиімді басшылық жасау әдістері.....138

9.3 Бақылау - ұйым басқаруды қамтамасыз ететін жүйе ретінде.....147

10 БАСҚАРУДАҒЫ ІСКЕРЛІК ҚАРЫМ ҚАТЫНАСТАР ЖӘНЕ БАСҚАРУ ЖҰМЫСЫНДАҒЫ ШИЕЛЕНІСТЕР

10.1 Басқарудағы іскерлік қарым қатынастар.....155

10.2 Шиеленісті жақтар қарым қатынасының ашықтығы және тиімділігі.....163

10.3 Басқарудағы тұлға аралық қатынас.....168

10.4 Қайшылықтарды, күйзелістерді және өзгерістерді басқару.....176

11 БАСҚАРУ ҮРДІСІНІҢ ПСИХОЛОГИЯСЫ

11.1 Басқару іс-әрекетінің психологиялық негіздері.....182

11.2 Мақсатты анықтау және жоспарлау психологиясы.....187

11.3 Басқаруды ұйымдастыру психологиясы және қағидалары.....191

12 ЖАУАПКЕРШІЛІК ПСИХОЛОГИЯСЫ

12.1 Жауапкершілік атрибуциясы және инстанциясы.....197

12.2 Лидерлік: басқару стилі мен менеджер имиджі203

12.3 «Басшы-бағынушы» арасындағы қарым-қатынас213

13 БАСҚАРУ МАҚСАТТАРЫН ШЕШУ СТРАТЕГИЯСЫ ЖӘНЕ ТАКТИКАСЫ

13.1 Басқаруда шешім қабылдау.....217

13.2 Басқару шешімдерін қабылдау және жүзеге асыру221

13.3 Басшылық: билік, ықпал ету және серіктестік.....229

14 БАСҚАРУ МАҚСАТТАРЫН ШЕШУ ӘДІСТЕРІ

14.1 Басқару мақсаттарын шешудің стратегиясы және тактикасы.....233

14.2 Басқару мақсаттарын шешу әдістері.....244

14.3 Интуитивтік шешім қабылдау, рационалды шешім қабылдау және оның кезеңдері, жүзеге асырылуы.....248

15 БАСШЫ КАДРЛАРДЫ ДАЙЫНДАУ ЖӘНЕ БАҒАЛАУ

15.1 Басшы кадрларды дайындау және бағалау.....253

15.2 Басқару және ұжымдағы әлеуметтік-психологиялық жағдай.....269

ӘДЕБИЕТТЕР.....278

ҚОСЫМШАЛАР.....279

Жолдасбеков А. А., Сахиева Ф. А.

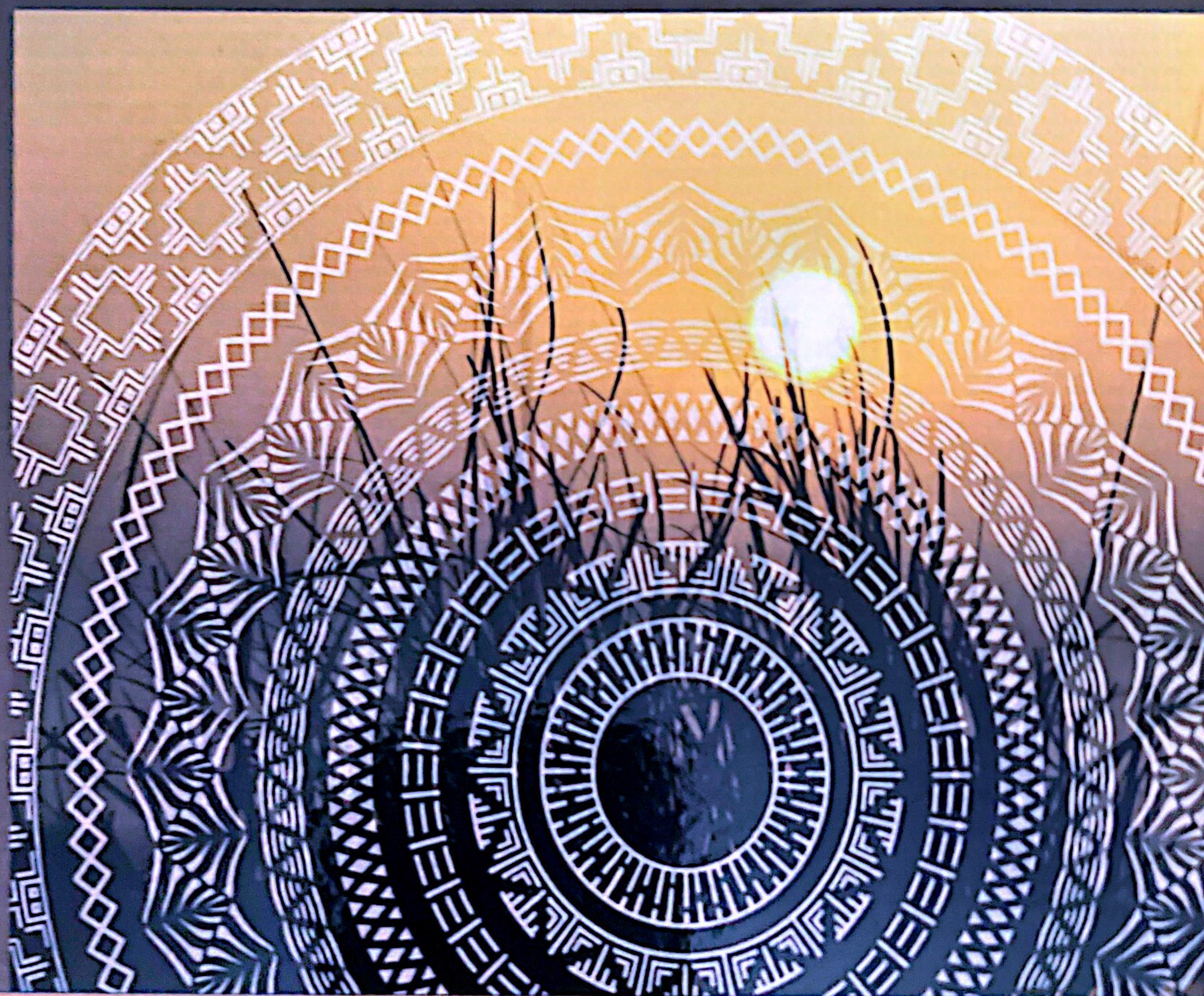
БАСҚАРУ ПСИХОЛОГИЯСЫ

Оқулық

Басуға 29.05.2020. қол қойылды
Пішімі 60x84 1/16 Кәлемі 19 е 6 т
Тарапымды 500 дана
«Нұрлай Принт Сервис» ЖШС баспасында басылды
Алматы қ-сы, Мұратбаев к-сі, 75 үй.

Жумадуллаева А.А., Жолдасбеков А.А.,
Данияров Т.Ә., Сахиева Ф.А.

ЭТНОПСИХОЛОГИЯ

Алматы
2021

ӘОЖ 159.9
ББК 88.1
Э 91

ҚР БҒМ РОӘК-нің М.Әуезов атындағы ОҚМУ-і жанындағы кәсіптік білім мамандықтар бойынша ОӘС-ның «ОҚУ-әдістемелік секция баспаға ұсынған» белгісімен баспаға ұсынылған. №5 хаттама, 25.12.2020ж

Э 91 Этнопсихология. Оқулық: Жумадұллаева А.А., Жолдасбеков А.А., Данияров Т.Ә., Сахиева Ф.А. Алматы, 2021. – 210 б.

ISBN 978-601-08-0571-2

Болашақ ұрпақты имандылық, қарапайымдылық, едептілік, кішіпейілділік сияқты ұлттық қасиеттерге тәрбиелеудің сан ғасырлар бойы қалыптасқан халықтық дәстүрі бар. Бұл оқулықта көне заманнан бергі қазақ қазақ этнопсихологиясының дамуы және қалыптасуы жайында мағлұматтар беріледі. Сонымен бірге халқымыздың салт-дәстүрлері мен әдет-ғұрыптар қамтылған. Оқулықта Қазақ этнопсихологиясының қалыптасу кезеңдері, қазақ этнопсихологиясының негізгі ұғымдары, қазақтың ұлттық мінез психологиясы туралы айтылады.

Оқулық жоғары оқу орны студенттеріне арналады.

Пікір жазғандар:

1. Лекерова Г.Ж. – психология ғыл. докторы, профессор, ОҚУ
2. Сманов И - пед.ғыл. докторы, профессор, ОҚПУ
3. Омар Е.О – пед. ғыл. докторы, Академик Қуатбеков атындағы ҚИПУ

ISBN 978-601-08-0571-2

© Жумадұллаева А.А., Жолдасбеков А.А.,
Данияров Т.Ә., Сахиева Ф.А., 2021.

МАЗМҰНЫ 4

КІРІСПЕ 4

ЭТНОПСИХОЛОГИЯ, ОНЫҢ МАҚСАТ-МІНДЕТТЕРІ МЕН
ЗЕРТТЕУ ӘДІСТЕРІ 8

- 1.1. Этнос туралы түсінік 24
- 1.2. Этнопсихологияның зерттеу әдістері 32
- 1.3. Ұлттық рух – ұлттық психологиясының негізгі көрсеткіштері 41
- 1.4. Этнопсихологиялық қатынас аспектілері 41

КАЗАҚ ЭТНОПСИХОЛОГИЯСЫНЫҢ ҚАЛЫПТАСУ

КЕЗЕҢДЕРІ

- 2.1. Ежелгі түркі ғұламаларының этнопсихологиялық ой-пікірлері 60
- 2.2. XV-XVII ғғ. қазақ хандығы тұсындағы ақын-жыраулардың психологиялық тағдымдары 74
- 2.3. XVIII-XIX ғғ. бірінші жартысындағы психологиялық идеялар... 80
- 2.4. XIX ғ. екінші жартысындағы қазақ ғұламаларының психологиялық көзқарастары 85
- 2.5. XX ғ. алғашқы ширегіндегі қазақ ғұламалары мен қоғам қайраткерлерінің этнопсихологиялық пікірлері 93

КАЗАҚ ЭТНОПСИХОЛОГИЯСЫНЫҢ НЕГІЗГІ

ҰҒЫМДАРЫ

- 3.1. Ұлттық психология этнопсихологиялық феномен ретінде 128
- 3.2. Қазақ халқының өмір салты мен психологиясы 143
- 3.3. Қазақ халқының мінез-құлқы ерекшеліктері 153

КАЗАҚ ЭТНОПСИХОЛОГИЯСЫНЫҢ НЕГІЗГІ ҰҒЫМДАРЫ

- 4.1. Ырымдардың психологиялық сипаттамасы 168
 - 4.2. Адамның туыстық қарым-қатынасын білдіретін этнопсихологиялық атаулар 182
 - 4.3. Қазақ халқының ойын-сауықтары..... 191
- Этнопсихологиялық терминдердің қысқаша түсіндірме сөздігі 197
- Пайдаланылған әдебиеттер тізімі 208

Пайдаланылган әдебиеттер тізімі

1. М.Ә.Жекебаева. Философия. Оқу құралы. Алматы, 2018. <http://tmebrk.kz/>
2. Ю.Я.Бондаренко, Р.И.Зекрист Философия. Учебник. Костанай, 2019. <http://tmebrk.kz/>
3. Ф.Е.Шинтаева, Ж.Жұматаева Философия. Учебно-методическое пособие. Шымкент, 2019. <http://tmebrk.kz/>
4. Р.Б. Усембаева, т.б. Психология және адам дамуы : Оқу-әдістемелік құрал. – Алматы, 2017. <http://tmebrk.kz/>
5. Кенни Энтони Батыс философиясының жана тарихы, 1- том, Орта ғасыр философиясы. Астана, 2018. <http://tmebrk.kz/>
6. Д.Ритцер, Д.Степнишки. Әлеуметтану теориясы. 10-басылым. Алматы, 2018. <http://tmebrk.kz/>
7. Ө.С.Төкенов. Мәдениеттану. Оқулық. Алматы, 2017. <http://libgdu.aup.edu.kz>
8. Т.Х.Ғабитов. Мәдениеттану. Жоғары оқу орындары мен колледжд студенттеріне арналған оқулық. Алматы, 2019. <http://tmebrk.kz/>
9. Алпесов Б.Б. Основы культурологии и религиоведения. Костанай, 2016 <http://tmebrk.kz/>
10. А.К.Ахметова, С.М.Бектұрғанова. Психология тарихы. Алматы, 2020. <http://elib.kz/>
11. Р.Т.Алимбаева, Г.К.Сланбекова, С.М.Нұрғалиева. Экзистенциалды психология. Оқу құралы. Алматы, 2019. <http://elib.kz/>
12. Қ.Б.Жарықбаев, О.С.Санғылбаев. Психология. Энциклопедиялық сөздік. Алматы, 2011. <http://tmebrk.kz/>
13. А.Р.Мандықбаева. Тұлғаралық қарым-қатынастың психологиялық аспектісі. Монография. Алматы, 2019. <http://elib.kz/>
14. А.Н.Юрьев. Культура речи и языковая коммуникация: учебное пособие для студентов казахского и русского отделений (бакалавриат). Алматы, 2019. <http://elib.kz/>
15. К.К.Шалғынбаева. Этнопедагогика. Оқулық. Алматы, 2019. <http://elib.kz/>
16. Қ.К.Шалғынбаева., Ә.Е, Ботабаева, А.Ш.Муталиева. Этнопедагогика. Учебное пособие. – Алматы: TechSmith, 2019. <http://elib.kz/>

Жұмалдуллаева А.А.,
Жолдасбеков А.А.,
Данияров Т.Ә.,
Сахиева Ф.А.,

ЭТНОПСИХОЛОГИЯ

ОҚУЛЫҚ